

Öyküyle Yazmak, Şiirle Silmek: Ziya Osman Saba'nın Öyküleriyle Şiirlerinde Nostalji ve Melankoli

DR. ÖĞR. ÜYESİ DİNÇER APAYDIN*
İBRAHİM ÖZAKMAN**

Öz

Erken Cumhuriyet dönemi Türk şiirinin önemli temsilcilerinden Ziya Osman Saba, öykücülüğüyle de Türk edebiyatı tarihinde adından söz ettirmiş bir şair ve yazardır. Yedi Meşale grubu içinde faaliyetlerine başlayan ve sonrasında bireyin iç dünyasına yönelerek hassas ve hüznünlü bir şiir kuran Ziya Osman'ın, 1940'lı yılların başında yaşadığı birtakım kişisel sorunları metinlerine yansıttığı dikkat çekmektedir. Aynı dönemlerde yazılmış öyküleriyle birlikte okunduğunda, mutlu olma gayretini ve ümitsizliğini nostalji ve melankoli geriliminde kurguladığı anlaşılan yazarın, hayata bakışını açıkça kendi yaşantısı üzerinden edebî metinlerine aktardığı görülür. Bu çalışmada, sözü edilen zaman dilimindeki öykü ve şiirleri karşılaştırılmış; Ziya Osman'ın eserlerinde nostalji ve melankolinin birbirini tamamlayan ve aynı zamanda birbirini ortadan kaldıran iki unsur olduğu ileri sürülmüştür.

Anahtar sözcükler: Nostalji, Melankoli, Ziya Osman Saba, Cahit Sıtkı Tarancı, *Geçen Zaman*, *Nefes Almak*, *Mesut İnsanlar Fotoğrafhanesi*

TO WRITE WITH POETRY TO ERASE WITH STORY:

NOSTALGIA AND MELANCHOLY IN ZIYA OSMAN SABA'S STORIES AND POEMS

Abstract

Ziya Osman Saba, one of the important representatives of early Republican Period Turkish poetry, is a poet and writer whose name has been mentioned in the history of Turkish literature also with his short stories. It is noteworthy that Ziya Osman, who started his activities within the group of Yedi Meşale and later turned to the inner world of the individual and created a sensitive and sorrowful poetry, reflected some of his personal problems on his texts in the early 1940s. When he is read with his stories written in the same period, it is seen that the author, who seems to have set up his effort to be happy and despair in the tension of nostalgia and melancholy, clearly conveys his view of life to his literary texts through his own life. In this study, the stories and poems in the mentioned time period are compared; it has been suggested that nostalgia and melancholy are two elements that complete and eliminate each other at the same time in Ziya Osman's works.

* Ankara HBV Ün. Edebiyat Fak. TDE Böl. dincer.apaydin@hbv.edu.tr, orcid: 0000-0002-8045-0786

** Hacettepe Ün. Sosyal Bil. Ens. YTE Doktora Programı, ozakman2@hotmail.com, orcid: 0000-0002-8975-4006

Gönderim tarihi: 30.10.2020

Kabul tarihi: 22.12.2020

Keywords: Nostalgia, Melancholy, Ziya Osman Saba, Cahit Sıtkı Tarancı, *Geçen Zaman*, *Nefes Almak*, Mesut İnsanlar Fotoğrafhanesi

GİRİŞ

Yirminci yüzyıl başlarında Türk şiirinde hâkim olan paradigmlar, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin kurulmasıyla birlikte dönüşür veya yerini zamanla yeni olana bırakır. Türkçedeki sadeleşme hareketlerinin bir sonucu olarak yeniden önem kazanan millî vezin hece, çoğunlukla Millî Edebiyat Hareketi'nden evrilen memleketçi şiirin bir söylem biçimi olarak kullanılır. Bununla birlikte Yahya Kemal ve Ahmet Haşim'in poetik tutumlarını sürdüren ve şiirde sanatsal gayeyi önceleyen şairler, hece veznini benimseyerek *sade dille sürdürülen saf şiir* olarak nitelendirilebilecek bir şiir tarzının sürdürücüsü olurlar. "1940'lara gelirken hece şiiri, ideolojinin güdümünden çıkmış ve bazı şairlerde poetik bir kabule dönüşmüştür. Ahmet Hamdi Tanpınar, Necip Fazıl Kısakürek, Ahmet Kutsi Tecer, Ahmet Muhip Dıranas, Cahit Sıtkı Tarancı ve Ziya Osman Saba, heceyi poetik bir kabul ile işleyen şairlerdendir" (Doğan, 2018, s.284).

İlk çıkışını, eski şiir zevki ile memleketçi şiir anlayışının romantik söylemine karşı pozisyon alan Yedi Meşale grubu içinde yapan Ziya Osman Saba, "Yedi Meşaleciler arasında şiire en çok sadık kalan sanatkar" (Ediboğlu, 1944, s.142) olarak anılır. Onun şiirlerinde öne çıkan içe dönük söylem ve söyleyiş unsurları, şairi zaman içinde hem Yedi Meşale'den bağımsız anılır hâle getirmiş hem de sade dille sürdürülen saf şiir anlayışının, daha başka bir ifadeyle sanat gayesi taşıyan bireysel şiirin, önemli temsilcilerinden biri yapmıştır.

Ziya Osman Saba'nın şairliği hakkında yapılan değerlendirmelerde çoğunlukla varılan sonuç, şairin kendi iç dünyasına dönük, hassas ve itiraz etmek yerine kabul eden bir şiir kurduğudur. Şiirindeki temel kabul edilebilecek bu özelliklerin öne çıktığı metinlerden biri "Rabbim, nihayet sana itaat edeceğiz... / Artık ne kin ne haset ne de yaşamak hırsı, / Belki bir sabah vakti, belki gece yarısı, / Artık nefes almayı bırakıp gideceğiz..." (Saba, 1974, s.29) dizeleriyle başlayan 1941 tarihli *Rabbim Nihayet Sana* başlıklı şiir olarak gösterilebilir.

Şairin Türk edebiyatı tarihinde anılacak kadar ses getiren öykücülüğü de şiirlerindeki bu hassas söyleme benzer özellikler taşır. Bununla birlikte mutlu olma gayretinin yalnızca iç dünyada değil aynı zamanda dış dünyada arandığı, özel hayatının belli dönemlerine denk düşen kimi öykülerinin doğrudan bu arayışla belirginleştiği metinler, Ziya Osman Saba'nın öykülerinde nostalji kavramını takip edilebilir kılar. Şiirleriyle birlikte okunduğunda nostalji ve melankoliyi eserlerinde karşılıklı birer gerilim unsuru olarak konumlandığı düşünülen şairin bu özelliği, bu çalışmada incelenecek örneklerle ortaya konacaktır.

NOSTALJİK VE MELANKOLİK TUTUMUN TEMELLERİ

İnsanın kendi benliğinin farkına varmasıyla çevresiyle kurmaya başladığı anlam bağları, ömür boyunca geliştirilen bir nitelik olarak düşünülebilecek kimliğin inşasında etkili olgulardır. Anne, baba, eş, arkadaş, içine doğulan ev, gidilen okul, sokak, oyuncak, kitap gibi dış dünyaya ait kişi ve nesnelere, kimliğin kökenini besler. Kökenden ayrılmak, bireyin farklı bir mekân içinde

kendini yeniden anlamlandırması zor olduğundan, zaman içinde tekrar aynı kökene dönme arzusuna dönüşecektir. Çünkü kökeni yitirmek, aynı zamanda kimliğin de yitirilebileceği anlamını taşır. Bireyin bu yitim karşısında tekrar evine, kökenine dönme arzusu, kabaca nostalji olarak tanımlanabilir.

Svetlana Boym, *Nostaljinin Geleceği* adlı kitabında bu kavramı, Nostos (eve dönüş) ve algia (özlem) şeklinde açıklamaktadır. Boym'a göre nostalji, "Artık var olmayan veya hiç var olmamış bir eve özlem, bir yitirme ve yer değiştirme duygusu, aynı zamanda [da] insanın kendi fantezisiyle arasındaki aşk ilişkisi" olarak tanımlamaktadır (2009, s.14).

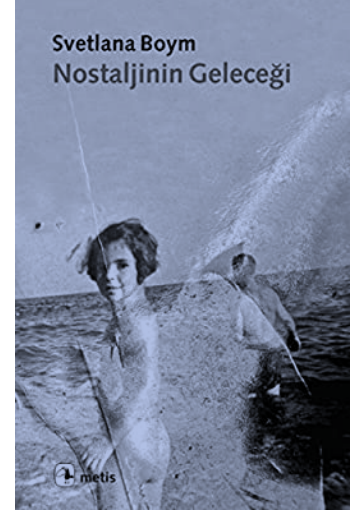
Barbara Cassin'in *Nostalji Nedir?* adlı kitabında ise kelimenin tarihsel bir olay sonucu ortaya çıktığı ifade edilir: "Tarihte, Jean-Jacques Harder isimli bir doktor, 1678'te 14. Louis'nin taraftarı olan paralı askerlerin sıla, ev, yakınlarla duyulan özlemini anlatmak amacıyla böyle bir kelime icat etmiştir" (2018, s.17).

Sözü edilen özlemin giderilmesi için *ev* denilen kökene dönmek, her zaman işe yaramaz. Dış dünyaya ait bir kişi, nesne veya mekân; hâlen yerinde olsa bile zaman içinde hiçbir şey eskisi gibi kalmamış, değişmiştir. Dönüş, sadece bellekte kalan anılar ve görüntülere doğrudur. Herhangi bir ses, koku veya eşyanın vasıtasıyla bellekte canlanan anılar, tıpkı Ahmet Hamdi Tanpınar'ın *Her Şey Yerli Yerinde* adlı şiirinde geçen "Rüyası ömrümüzün çünkü eşyaya siner" (Tanpınar, 1976, s.38) dizesinde ifade edildiği gibi dış dünyadaki bir *şeye* referanslıdır. Hayatın akışı içinde değişen kişilerin ve eşyanın, bellekte kalan anılarla örtüşmemesi nostalji ve melankoliyi doğurur. Bu bağlamda nostalji kavramı özlem, melankoli kavramı ise hüznün duygusu üzerinden birbirlerini var edecek biçimde konumlanır.

Yazar ve şairlerin eserlerinde, kendi hayatlarından izler görmek mümkündür. Özellikle hayatında büyük kayıplar yaşayan, erken yaşlarda ailesini yitirmiş kimselerin eserlerinde özlenen günleri yeniden yaşamak arzusuyla beliren nostalji ve melankoli gerilimi öne çıkar. Ziya Osman Saba'nın şiir ve hikâyelerinde de bu gerilim açıkça görülmektedir.

ZİYA OSMAN SABA'NIN NOSTALJİSİ

Ziya Osman Saba'nın çocukluğu, ülke için oldukça buhranlı zamanlara denk gelmesine karşın dedesinin konağında bütün bu bunalımdan uzak, mutlu ve huzurlu bir aile ortamında geçmiştir. Bu bakımdan Saba'nın hem şiirleri hem de öykülerinde çocukluğunun mutlu, huzurlu aile ortamına duyulan özlem belirginleşir. 1931'de ilk evliliğini Nermin Hanım ile yaptıktan sonra aradığı mutluluğu bulamayan Saba, 1941 yılında eşinden boşanır. Aynı yıl çok sevdiği babasını da kaybeder. 1941'den, 1945'te Rezzan Hanım ile yaptığı evliliğine kadarki dört yıllık süre içerisinde *Mesut İnsanlar Fotoğrafhanesi* adlı hikâyeyi yazar (Kırcı, 1991: 33-35). Dolayısıyla 1941-1945 yılları arasında artan kişisel sorunlarının, geçmişe özlem duygusu üzerinden metinlerine yansıdığı düşünülebilir.

Ziya Osman Saba

Özellikle 1944 yılı öncesinde yakın arkadaşı Cahit Sıtkı Tarancı'nın Ziya Osman Saba'ya yazdığı mektuplarda, karşılaşılan sorunların yarattığı bunalımın izleri görülmektedir. Cahit Sıtkı Tarancı'nın kaleme aldığı *Ziya'ya Mektuplar* adlı kitapta -özellikle 1941-1943 yılları arasında- saadet, mesut olmak ve can sıkıntısıyla ilgili satırlar dikkat çeker. Tarancı, dostu Saba'yı sürekli umut ve mutluluk konusunda yüreklendirmekte, onun içinde bulunduğu buhranlı günleri aşması için yardım etmeye çalışmaktadır. Ziya Osman Saba'nın babasını kaybetmesi karşısında duyduğu hisler, Tarancı'nın 1 Mayıs 1941 tarihli mektubuyla anlaşılır:

"(...) Başın sağ olsun Ziyacığım. Çocukluk yaşını çoktan geçmiş olduğuna göre sana sabır ve metanet göstermeni tavsiye edecek değilim. Karının malum elim vaziyetinden sonra babanın bu ani ayrılışı, şüphesiz zaten hassas olan ve melankolik olan ruhunu yepyeni bir elemle doldurmuştur" (1957, s.75).

18 Eylül 1942 tarihli bir mektupta Cahit Sıtkı, Ziya Osman'ın moralini yükseltmek için defalarca vurguladığı evlilik ısrarını tekrar etmektedir. Saadetin temelini evlilikte olduğuna inanan Tarancı, Ziya Osman'a şöyle seslenir; "Gene tıraşa daldık. Fakat benim usturam senin yüzünü yara bere içinde bırakmasın. Aynaya doya doya bakabilirsin. Artık evlensen Ziyacığım" (1957, s.151).

28 Mayıs 1943 tarihli başka bir mektupta ise Ziya Osman Saba'nın bir saadet arayışı içinde olduğunu, üvey annesi ve kardeşiyle aynı evde kalmasına rağmen koskoca kentte, yalnızlığın ortasında adeta bir Robinson olduğu görülür:

"(...) Demek ilân-ı istiklâl eylemiş bulunuyorsun? Bu tasavvurunu bana, hatırladığıma göre, vaguemet [müphem] anlatmıştın. Fakat doğrusu, tahakkukunu bu kadar hızlandıracağını tahmin etmiyordum. (...) üvey annen ve kardeşinle oturmaya mecbur olsan da aradığın aile hayatının samimiyetini ve sıcaklığını bulamadığın için kendi başının çaresine bakmak ve bir milyon nüfuslu koca İstanbul'da Robenson hayatı yaşamak ihtiyacını duydun" (1957, s.188).

Ziya Osman'ın giderek çoğalan kişisel sorunlarını mektuplarda görmek mümkündür. Yaşamın anlamsız ve buhran dolu hâli; saadetini bulamayan ruhunda melankolik açmazlara neden olur. Ziya Osman, bu açmazları hikâyelerine ve şiirlerine yansıtmak istemektedir. Melankolik ve melodramatik olarak nitelendirilebilecek bir öykünün klişelerinden bazı izler taşıyan (Sağlık, 2008, s.74), anı-öykü arasında bir üslupla kaleme alınmış *Mesut İnsanlar Fotoğrafhanesi*'nde öznenin, nesnelere kurduğu anlık ilişki sonucunda geçmişini yeni baştan hissettiği ve yaşadığı görülmektedir. Bu durum, onun daima geçmişte kaldığı, orada yaşadığı anlamına gelmez. Özne bir süre sonra nostaljiden çıkarak tekrar yaşadığı ânın ruhsal bilinç düzeyine geri dönmektedir. Geçmişteki kendini tekrar hatırlama, anlık bir rahatlama şekli, bir arınma (katarsis) hâli olarak alımlanmaktadır denilebilir.

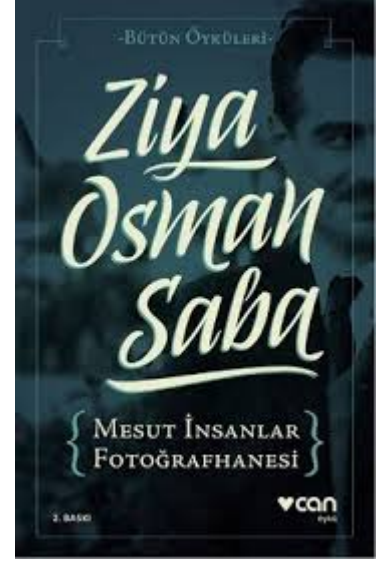
Nostaljinin kendi içinde devrimi ve gelenekselliği barındırdığını söyleyen Svetlana Boym, geleneğin hem aktarım hem de teslim olmak anlamına geldiğini, devrim sözcüğünün ise döngüsel olmayı ve radikal kopuşu içerisinde barındırdığını dile getirmektedir (2009, s.47). Ziya Osman Saba'nın öykülerinde öne çıkan nostaljik unsurlar, Boym'un söylediklerine yakınlık gösterir. Öykülerde, kendi geçmişinin yaşam tarzını, umutlarını, acılarını, mutluluğu aktarır -ki bu geleneksel olandır-, aynı zamanda yaşadığı ânın içinde kendisini tekrar bularak, içine daldığı geçmişe özlem duygusundan çıkarak bir uyanış yaşar. Böylelikle aktarımı bir anda keser ve ondan kopmuş olur. Kendi belleğinde bir devrim gerçekleştirir.

Mesut İnsanlar Fotoğrafhanesi, bu gelenek-devrim karşıtlığını yansıtan iyi bir örnek sayılabilir. İşinden çıkan başkahraman "eski ehemmiyeti kalmamış" diyalara bakarak Tünel'den İstiklal Caddesi'ne doğru yürümektedir. O ara geçmiş zamanlarda önem taşıyan, bir dönem kullandığı vapurların artık kendisi için ne kadar önemsiz olduğunun farkına vardığını dile getirmektedir: "Ben artık o vapurların yolcusu değilim, benim oralarda artık kimsem kalmadı" (Saba, 2014, s.13).

Yürüdüğü cadde boyunca gördüğü birçok eşya, mesut insanların bir arada yaşadıkları sıcak aile yuvalarının temsilidir. Bütün mağazalar saadet satmaktadır. Yol boyunca geçmişin çeşitli hatıralarını, vitrindeki eşyalarla bağlantı kurarak yeniden inşa etmeye başlar. Yolun sonunda bir fotoğrafhaneye rastlar ve kendi mutsuzluğunu yok etmek, eski günlerde olduğu gibi tekrar saadet içerisinde yaşamak arzusuyla dolar. Fotoğrafhanenin vitrininde gülümseyen insanların fotoğraflarına bakmaktadır. Kendisi de mutlu olduğunu bu şekilde kanıtlayabilecektir. "Bu caddede ancak mesut dolaşılabilir. (...) Ben de pekâlâ şu mesut insanların fotoğraflarını çıkarttıklarını fotoğrafhaneden birine girebilir, ben de mesudum, benim de resmimi çekebilirsiniz, diyebilirim" (s. 16).

Bu düşünce ile fotoğrafçının karşısına geçer ve fotoğrafının çekilmesini ister. Fotoğrafçı kendisine gülümsemesini, bunu zorla değil içten bir şekilde yapmasını istese de başkahraman bu konuda pek başarılı sayılmaz. Fotoğrafçı, makinenin arkasından kafasını kaldırır ve fotoğrafını çekemeyeceğini söyler.

Öykünün kilit nesnesi, fotoğraf makinesidir. Bir yansıtma aracı olan fotoğraf, aslında gerçek olanı, ânın içinde var olan durumu dile getirmektedir.¹ Yansıtmanın fotoğraf ile yapıldığı bu kurguda bireyin kendisine bilinçle bakması, hayallerden sıyrılıp gerçek konumuna geri dönmesini sağlamaktadır. Boym'un gelenek-devrim karşıtlığı burada kendisini gösterir. "Yansıtma terimi, insanın kendine bilinçli bakması, kendi psişik durumunu düşünüp tartması anlamına gelir" (Frolov, 1991, s.522). Bireyin iç dünyasını yansıtan hikâyedeki ben merkezli anlatıcı ile ilerleyen okur, konum değiştirip fotoğraf makinesinin merceğinden kahramana bakmaya başlar. Kahramanın kendi gerçekliğini görmesi de fotoğraf ile gerçekleşir. John Berger'in *Görme Biçimleri* adlı kitabında, ayna² nesnesiyle tanımladığı yansıma durumu (1995, s.51), burada fotoğraf makinesi nesnesi üzerinden sağlanır. Birey kendi yansımasını görerek varlığının farkına varmaktadır. Özne bir bakıma eskide kalan güzel günlerin artık geri gelmeyeceği gerçeğini kendisine hatırlatmış olur.

Ziya Osman'ın diğer öykülerinden *Bebek, Okumak, Ev, O Mahalle, O Banka* ve *O Sınıf* yukarıda açıklanan nostaljik tutumun yoğun hissedildiği diğer metinlerdir.

1941'deki ayrılığı ile başlayan zor günler, onun geçmişe olan özlemini daha çok arttırmakta; hatıraları, işaret ettiği sokak, sınıf, banka ve mahalle gibi mekânlarda toplanmaktadır. Onun hayatında ev kavramı, iki somut mekân üzerinden inşa edilmiş gibidir. İlki doğduğu ev olan Beşiktaş'taki yalı, diğeri ise ilk evliliği esnasında bir süre yaşadıkları Pangaltı'daki evdir. Her iki mekân da Ziya Osman Saba'nın hayatında hep bir özlem nesnesi olarak kalacak, mutlu ve güzel anılarının temeli olacaktır, denilebilir. Ziya Osman Saba'nın nostaljisindeki ev kavramı "Ev" ve "O Mahalle" adlı hikâyelerinde temel unsurdur. Bu mekânlar, nostaljinin içinde barındırdığı özlemi, özlemin getirdiği melankoliyi var etmenin zemini gibi görülebilir.

1910 yılında Beşiktaş'ta doğduğu yalıyı anlattığı *Ev* öyküsünde bahsedilen ev, "Beşiktaş'ta, Dolmabahçe Sarayı'ndan Barbaros Hayrettin Türbesine kadar uzanan ve Hayrettin İskelesi denilen sahil kısmındaydı. Şimdi yıkılıp yerine büyük bir Austro-Türk Tütün deposu yapılmıştır" şeklinde tarif edilir (Kırcı, 1991, s.18). Kendisi de "Yıkılalı, yıkılmasıyla açılan yere, önünün yanını, arkasını bir zaman kuşatmış bahçelerin yerlerine, büyük bir tütün deposu kat kat yükseleli yıllar olmuş doğduğum eve" (Saba, 2014, s. 138) diyerek doğduğu evin kaderini dile getirmektedir. Belleğinde kalan anılarla düşündüğü eve geri dönmeyi, yine orada olmayı arzular. "Artık o kadar gerimdeki yıllardan hangi yıl, hangi mevsim, hangi gün geri dönebilecek de beni o deniz kıyısındaki evin kapısına böyle bırakacak?" (s. 136) diyerek sorduğu; ama cevabını da bildiği soru ile çaresizliğini ifade eder.

¹ Kendinin farkına varmada yansıma aracı olarak aynaya da başvuran Ziya Osman Saba, *Ev* adlı öyküsünde yakın dostu Cahit Sıtkı Tarancı'nun *Otuz Beş Yaş* şiirinden bir dizeyi de kullanmıştır. Ayrıca bkz. "Yoksa Allah'ım, o aynaya bakıp içimden, "Benim mi Allah'ım bu çizgili yüz?" diyeceğim..." (Saba, 2014, s. 138)

² Aynı şekilde ayna, Cahit Sıtkı'nun *Otuz Beş Yaş Şiiri*'nde "Neden böyle düşman görünüyorsunuz / Yıllar yılı dost bildiğim aynalar" (Tarancı, 2020) şeklindeki sorgulaması şairin de dostu Ziya Osman gibi kendine bilinçli bakması, kendinin asıl gerçeklikle farkına varmasında aracı olmaktadır.

Bellekte oluşan ilk anıların çocukluk yıllarında başladığı, dolayısıyla bir ev kavramı içinde şekillendiği söylenebilir.³ Yazar, evin artık geçmişteki bir imge, bir anı olarak kaldığının farkındadır. Annesini kaybeden yazar, öykülerdeki öznesini annesinin fotoğraflarıyla konuşturmaya çalışır. Bu konuşmayı yaparken her ne kadar geçmişin içinde tekrar o günleri yaşasa da annesinin artık yaşamadığının farkındadır: “O çerçeveden, yokluktan bir an kurtulmak ister gibi, izin verseler de çıkmak, beni kucağına almak, hiç olmazsa okşamak, hayattayken her akşam yaptığı gibi, benim için –şimdi artık cennetten- ama yine bana getirdiklerini vermek istiyor” (s. 140). Tıpkı *Mesut İnsanlar Fotoğrafhanesi*’nde olduğu gibi gerçeklik, yine bir fotoğraf üzerinden sağlanmaktadır, denilebilir.

Çocukluk anılarının merkezi olan evin, bir yaşam alanı olduğu kadar, kültürel bir mekân olarak da işlevsellik kazandığı, *Okumak* adlı öyküde fark edilmektedir. Söz konusu öykü, yazarın belleğinde kalan okuma dünyasını yeni baştan kurduğu bir kütüphanedir. Kendini tekrar o kütüphanenin içinde, kitapların arasında bulur: “Zavallı Necdet’ler, Ahmet Cemil’ler, Bihter Hanım’lar, Küçük Beşir, şimdi onun bir dert ve elem kardeşi gibi yanına gelip oturan Muhsine, helyotrop kokulu Muhsine, Aşk-ı Memnu’da, çekilen bir fener gibi doğan ay, [...] Çalığı, Dudaktan Kalbe” (s. 67-68). Orada olmaktan, tekrar o sayfaların içinde gezinmekten mutludur. Bilinci yaşadığı âna geri döndüğünde, o kitapları okuduğu zamanın çocuğu, genci değildir. Değişmiştir: “Evet, zaman geçti, devran değişti ve ben artık o kıraat kitaplarındaki “kırmızı Ziya”, seksen günde devri âlem yapan çocuk; Zavallı Necdet’e gözleri yaşaran delikanlı olmaktan çıktım. Artık anlıyorum ki o çağlar yine bir romanın fasılları gibi okunup bitmiş, bir daha yaşanılmamak üzere bitmiş, ben de yeni bir fasıla başlamış ömrümün yeni bir faslına başlamıştım” (s. 73-74).

Okuma zevkini, ona yakın dostlarının da olduğu Galatasaray Lisesi kazandırmıştır. Okul yıllarını, okumaktan duyduğu hazzı her zaman karakterleri üzerinden dile getirmek ister. Okuldaki sınıf arkadaşlarını hiç unutmayan Ziya Osman Saba, ilerleyen edebî hayatında da hem *Varlık* hem *Yedi Meşale* gibi Türk edebiyatı tarihinin önemli mecralarında sınıf arkadaşlarından Yaşar Nabi, Cahit Sıtkı gibi isimlerle bir aradadır. Okul dönemini her zaman hatırladığını ve arkadaşlarıyla yeniden bir araya gelebilmeyi arzuladığını *O Sınıf* adlı öyküsünde “*O sınıfı tekrar toplayabilseydik.*” (s. 211) diyerek açıkça dile getirir. Yine eski günlerde, gençlik zamanlarında olduğu gibi birlikte zaman geçirmek istemekte, bütün bu yapıp etmelerden hareketle kendi gençliğini hatırlamaktadır. Ziya Osman Saba’nın belki de en mutlu anılarının olduğu dönemler, bu öyküde yer alır. Öykünün anlatımı coşku ve umut doludur: “Ben hepinizi, sokakta rastlayıp el sıktıkça, eski günlerden konuştukça hep eski halimizde buluyorum. Benim için hiçbirimizin saçlarında aklar, yüzlerinde çizgiler peyda olmadı, hiçbiriniz şişmanlamadı, hele hiçbirinizin alnı kararmadı. O son sınıfta nasılsanız yine öylesiniz, hep öyleyiz ve ne kadar ihtiyarlarsak öyle kalacağız.” (s. 212)

Sözü edilen bu çocukluk ve ilk gençlik yıllarının ardından, Nermin Hanım’la yaptığı evlilik, Ziya Osman için erken sayılabilecek bir yaşta gerçekleşmiştir. Başlangıçta eşiyle mutlu bir aile

³ Ev kavramı ile çocukluk ve gençlik yıllarına ait anıları birlikte aktaran benzer bir nostalji örneği de Halide Edip Adivar’ın *Mor Salkımlı Ev* adlı kitabıdır (Ayrıca bkz. Gökalp Alpaslan, Gonca (2015). “Mor Salkımlı Ev’de Yazarın Bilinci”, *Türkbilgi*, 30: 115-128).

yuvası kurduğunu düşünen Ziya Osman Saba, geçim sıkıntısı ve eşinin psikolojik rahatsızlıkları dolayısıyla birlikteliklerini ancak on yıl sürdürebilmiştir (Kırcı, 1991, s.33). *O Mahalle* adlı öyküde çizilen mutlu aile tablosunun içinde dahi, tedirgin bir ruh hâli anlatıma yansır: “Hayat yolculuğumuzda şu eve, şu mahalleye de o kısacık ömrümüzden yıllar, kendimizden, içimizden bir şeyler bırakarak geçmiştik. [...] Ömrümüzün burada geçmesi mukadder kısmının son perdesi de kapanmıştı” (Saba, 2014, s. 132). Mahalle ve içindeki ev, artık geride kalan bir mutluluk imgesi gibi anlaşılmaktadır.

O Banka adlı öyküsünde ise, çalıştığı yıllara duyulan özlem, hatırlama ve o hatıralardan kopuş görülmektedir. Yine o yıllara geri dönmeyi dilemektedir; ama bunun mümkün olmadığını, giderek pekişen bir bilinçle, farkındadır:

“Bütün küçük saadetleri inceden inceye hazırlayıp gençliğime tattıran hep o banka, amirleri başka, memurları başka, ağabeyler, kardeşler, sevgililer yurdu banka değil miydi? Ve şimdi o hazzı bir kere daha tadabilmek, karımın elini o yıllar öncesi duyguyla bir kere daha tutabilmek, neleri göze almazdım! [...] Ama biliyorum, bütün bunların hiçbiri olmaz, olamaz. Biliyorum, benim o bankayla hiçbir ilişimim yok artık!” (s.239-240).

Bebek adlı, yine sıcak bir aile yuvasının anlatıldığı bir metindir. Bu öyküyü şekillendiren tematik yapı, *O Mahalle* adlı öyküde ve şairin *Ana, Baba, Evlat* şiirinde de okuyucu karşısına çıkar. *O Mahalle*'de bahsedilen aile ortamı, *Bebek* adlı öyküde çocuğun ilk doğuş ânı ve sonrasında zenginleştirilir. Ziya Osman Saba, doğan bebeğin; kaybettiği annesi, babası ve diğer yakınlarının yerine gönderilen bir masum olduğunu düşünmektedir. *Bebek*, geçmişle olan bağının yeni bir sevgi formuna dönüşmüş hâlidir: “Ey, anlaşılmasın dünyanın ulu tanrısı, yoksa bu, ‘gidenler’in, oradan, şu ana vasıtasıyla kendi yerlerine gönderdikleri miydi?” (s. 54). Sözü edilen şiirde de bebeği, doğanın dönüşümü içinde, gidenlerin ardından gelen; güneş, yağmur gibi bir döngünün halkası olarak görmektedir: “Senden gelen her şey o: her sabah doğan güneş, / Her yıl dönen bahar, kuru toprağa yağış. / Senden, / Bu eve bu bağış.” (Saba, 1974, s. 77)

Ziya Osman Saba'nın öykülerinde kendi geçmişine dönmesindeki önemli etkenin, nesnelere kurduğu bağ ve anlam ilişkisi olduğu düşünülebilir. Bilincin canlanması, yine nesnenin ona kendini hatırlatması ile mümkün olmaktadır. Bu bağlamda mutluluk arayışının yalnız bireyin değerler dünyasında değil, aynı zamanda onu çevreleyen kişi ve nesnelere oluşan dış dünyada arandığı da söylenebilir. Kendi geçmişine, evine dönmek, bireye özlem duygusunun yarattığı melankoliyi biraz olsun unutturmaktadır. *Okumak* öyküsünde kitaplar, *Mesut İnsanlar Fotoğrafhanesi*'nde eşyalar, *Bebek*'te yeni doğan bir çocuk; diğer öykülerde geçen mahalle, banka gibi mekân ya da nesnelere de dış dünyada var olan ve kişinin kendisiyle iletişime geçmesine olanak sağlayan unsurlar olarak belirir.

ZİYA OSMAN SABA'NIN MELANKOLİSİ

Çalışmanın giriş kısmında, Ziya Osman'ın şairliğindeki belirleyici ölçütlerden birinin, şiirini kurarken kullandığı hassas söylem olduğu belirtilmişti. Şairin, öykülerinden sonra şiirlerine bakıldığında, bu hassas söyleme rağmen melankolinin nostaljiye baskın geldiği fark edilmekte, mutluluk arayışından ya tamamen vazgeçildiği ya da arayışın yönünün yalnız bireyin iç dünyasına çevrildiği görülmektedir.

Yedi Meşale tecrübesini takip eden yıllarda Ziya Osman'ın yazdığı "Minareler" adlı bir şiir, dış dünyaya, kendisinden beklenmeyecek ölçüde tepkilidir:

MİNARELER

Rabbim, ben bu sabah da Rabbim, ben yine sağım!
Hâlâ ölmedim Rabbim bu onulmaz kederden.

Farkım yok artık benim deli bir peygamberden.
Bütün hayvanlar gibi ben de çırlıçplağım.
Rabbim, seni son defa selamlayacağım,
On iki şerefeli uzun minarelerden.

Minareler semaya açılmış kuyulardır,
Mademki tasımızda su yerine kum vardır
Bir an avunmak için her yalana kanalım.

Her deliğe başvuran mahpus böcekler gibi,
Yarın başka bir güne erişecekler gibi,
Uzun minarelere bu gece tırmanalım... 1929 (Saba, 1974, s. 37)

Bireyin kendisini ve iç dünyasını hayat karşısında kesin bir yenilgiye teslim ettiği görülen bu metinde, öznenin etrafında dolaştığı temanın intihar olduğu anlaşılır. "Deli bir peygamber" benzetmesi, sürdürülen hayata ve insanlara uyuşamamanın bir göstergesi olarak okunabilir. Hayattan beklenen nimetler yerine hayal kırıklığıyla karşılaşıldığının göstergesel ifadesi olarak söylenen "Mademki tasımızda su yerine kum vardır" dizesi, öznenin tematik seçimini temellendiren bir neden olarak okuyucuya sunulur. Hemen peşinden gelen "Bir an avunmak için her yalana kanalım" dizesi, ilhamını Tevfik Fikret'in *Hayat* şiirinde geçen "İnan, Halûk, ezeli bir şifâdır aldanmak!" (Tevfik Fikret, 2005, s.270) dizesinden almış bir anlayışı işaret etmektedir. Bireyin dünya üzerindeki konumunu hapsolmuş bir böceğine benzeten özne, gelecekte umudu kalmadığı için hayatını sonlandıracağını söyler. Bunu da inancın ve ibadetin bir sembolü olan minare/cami mekânında gerçekleştirecektir.

Şiirde baskın olan duygu hâlinin ümitsizlik olduğu görülmektedir. Şairin henüz yirmili yaşlarının başında yazdığı anlaşılabilir bu metinde, genç bir birey olarak geleceğe bakan Ziya Osman'ın, hayatın getirdikleri karşısında, ondan vazgeçecek kadar beklentisiz bir özne oluşturduğu söylenebilir. Bununla birlikte, Ziya Osman'ın ilk gençlik yıllarında ve Yedi Meşale grubu içinde kimi zaman egzotik sayılabilecek, değişik benzetme unsurları ve imajlardan yararlanan bir şiiri sürdürdüğü bilinmektedir. Şairin yukarıda alıntılanan metninde de bu özelliklerin yanı sıra, hüznün de vardır. Ancak geçmişe özlem yerine gelecekte ümitsizlikle ilişkilendirilmemiş bu hüznün, melankolik olduğu söylenemez.

Şairin şiirlerindeki melankolik söyleyişin belirginleşmesi, kişisel buhranını yaşadığı 1940'lı yıllarda görülmektedir. *Minareler* şiirindeki temanın bir benzerinin, yazılışından yaklaşık on yıl sonra dönüştüğü işleniş biçimi, Ziya Osman'ın bakış açısındaki değişikliklerin de bir habercisi gibidir:

YAŞADIM ARTIK BİTTİ

Yaşadım aranızda, artık bitti, insanlar!
Fenaları tanıdım ve sevdim iyileri.
Kavgamız sona erdi, tükendi bütün günler.
İnsanlar! Sıranızdan çıkan insanın biri.

Ben de taşıdım, akşam, bir eve bir ekmeği,
Yaşadım bir kenarda, habersiz Hin'ten, Çin'den!
Ömrümün bilmiyorum her an neresindeyim!
Fakat sesler geliyor gelecekler içinden.

Beni hep kucağına alıyor büyükbabam.
Karyolamın başında masal söylüyor dadım.
İlk defa tutuyorum sevgilimin elini.
Geçip gittiniz işte... Ah, nedir ki hayatım!

Ya rabbim! O günleri yaşamak istiyorum,
Bak içerim kanıyor o günleri anınca.
Tamamladım ömrümü dünyanızda, insanlar!
Nereyi göreceğim gözlerim kapanınca? 1940 (s.95)

Ziya Osman'ın bir şair olarak bilinen ses tonu ve söyleyiş özelliklerine uygun düşen bu metinde, ölüm teması merkeze konmuştur. Söylemi kurarken hayatını sonlandırmaya kendi arzusuyla karar veren bir öznenen, hayatının doğal olarak sona ereceğinin bilincinde olan bir özneye geçilmiştir. Hayat, her ne kadar bir kavgayla özdeşleştirilse de özne, öylece teslim olmuş değildir. Özellikle ikinci birimde sıralanan eylemler, öznenin hayat içinde herkes kadar var olma çabası gösterdiğini işaret etmektedir. Gelecekte ümitsiz olma hâli, yerini gelecekte gelen seslere bırakmıştır ve bu sesler ölümü çağrıştırmaktadır. Bir sonraki birimde hatırlama devreye girer ve tıpkı öykülerinde olduğu gibi, Ziya Osman çocukluk günlerindeki kişileri, yapıp etmeleriyle birlikte hatırlar. O günleri yaşamak istediğini belirten özne, ömrünü tamamladığını beyan ettiği insanları dışsallaştırır ve gözleri kapandığında nereyi göreceğini merak ettiğini söyler. Bu, ölümden sonraki hayatta, hâlihazırda geçmişe duyulan özlemde kurtulmak isteğinin bir göstergesi olarak okunabilir.

Metinde dış dünyayla kurulan ilişki sınırlıdır. Geçmişe hatırlayan ve hatırlatan dizeler, onlara yeniden kavuşma arzusunu ölümle ilişkilendirir. Bu, bir nevi sürdürülen hayatta yeniden böyle bir imkân bulmanın olanaksızlığının kabul ve itiraf edilişidir. Dış dünyadaki nesne ve kişilere öykülerinde olduğu kadar yer vermeyen bu nostaljik tutum, şiirde doğrudan melankolinin öne çıkmasına yol açar. Özne, aslında farkında olduğu bir gerçeği kabullenmek istememektedir.

Ziya Osman'ın 1940'lı yıllardaki şiirlerine hâkim olan melankolik havanın biraz daha ağırlaştığı bir diğer metin, "Yaşamak Bundan Sonra" adlı şiiridir:

YAŞAMAK BUNDAN SONRA

Yaşamak bundan sonra, katlanılmaz eziyet!

Bir şey istemiyorum artık ne zevk ne para,

Kaybolmuş baharıma beni götür hatıra,

Hafızam avut beni, beni kurtar ey şiir!

Yaşamak bundan sonra, katlanılmaz eziyet.

Bir şey istemiyorum ne teselli ne umut:

Hareket edeceğiz, kalbim, dünyayı unut,

Dağlar, taşlar elveda; gün, hakkını helal et! 1940 (s.60)

Sürdürdüğü hayata devam etmek istemeyen bir öznenin

bilinciyle kurgulanmış olan bu metinde dış dünyaya ait bütün mutluluklardan vazgeçerek iç dünyaya dönmenin izleri vardır. “Kaybolmuş baharıma beni götür hatıra, / Hafızam avut beni, beni kurtar ey şiir!” mısraları, mutluluğun nostaljide aranacağına bir göstergesine dönüşür. Özellikle “şiir”in bir kurtarıcı olarak araçsallaştırılması, dış dünyadaki sıkıntılardan kaçınarak sanatın sağaltıcı tarafına sığınma isteğini ifade etmektedir. Bununla birlikte özne ikinci birimde, ilk birimde sergilediği nostaljik tutumu kendiliğinden yok eder. Teselli ve umut da istemediğini belirtirken, vurguladığı düşünce bu dünyayı unutmaktır. İlk birimiyle nostaljik, ikinci birimiyle melankolik olarak nitelendirilebilecek bu metin, geçmişe duyulan özlem duygusunun boşuna olduğunu anlatmak amacıyla, adeta inanılmış ve sonra hemen vazgeçilmiş bir düşünce gibi işletilir.

“İnsan dünyada ölümden sonraki varlığını henüz hayattayken bilme gereksinimi duyar ve bunun için çağdaşlarının verdiği güvenceye; inanılır, güvenilir bir güvenceye sahip olmak ister” (Bauman, 2012, s.77). Ziya Osman’ın metinlerinin tamamına yansıyan olan yalnızlık hissi ve bu hisle mücadele ederken geçmişe –ve ailesiyle çevrelendiği kalabalık günlerine- dönmesi, bu bağlamda, ölümün insan hayatında zaman geçtikçe büyüttüğü korkuyu içselleştirmeye gayret ettiğini düşündürür. Bu mücadelenin dış dünyadaki somut yansıması ise, çağdaşı ve arkadaşı olan Cahit Sıtkı’yla geliştirdiği diyalogudur. Mektuplaşmalarının yanı sıra kurgusal metinlerinde de birbirlerine göndermelerde bulunan iki şairin iletişimine örnek gösterilebilecek bir başka metin, Ziya Osman’ın *İmkânsız Tesadüfler* adlı şiiridir:

İMKÂNSIZ TESADÜFLER

Cahit Sıtkı Tarancı’ya

Şimdi çıkıverecek karşıma arkadaşım,
Mektebe gitmek için geçtiğimiz şu yoldan.

Babam tok sesiyle birden çağırarak: ‘Ziya!’
Kalbimde eski sevinç, dallarda eski bahar.

Gözlerimi kapatıp: ‘Bil?’ diyecek birisi.
Bir mahşer ortasında şaşırıp kalacağım.

Ve girecek koluma bir melek gibi karım.

Saracak etrafımı doğmamış çocuklarım... 1941 (Saba, 1974, s.21).

Şiirin güçlü imajı, son dizede görünen “doğmamış çocuklarım” söz grubudur. Tamamıyla nostaljik bir tutumla kurulmuş olan ilk üç birimi, melankolik bir tutumla yıkan son birim, doğmamış çocuk imajı üzerinden sözü edilen melek gibi kadının da gerçekliğini şüpheli hâle getirir. Şair, Cahit Sıtkı Tarancı'nın mektuplarında bahsettiği evlenme öğüdünü dinlemek ister gibidir. Bu açıdan bakıldığında ümitle kurulan bir metin olarak görülebilecek olan *İmkânsız Tesadüfler*, sadece adıyla, şairin bu mutluluk tablosuna duyduğu inancının derecesini belli edecek niteliktedir.

Ölüm gerçeğiyle yüzleşirken sergilediği nostaljik ve melankolik tutumu eserlerinde giderek pekiştiren şair, bireyin iç dünyasına yönelen ve orada bulduğu değerleri çocukluk, aile, arkadaşlık, ev gibi kavramlarla somutlaştıran şiirini kurduğunda, bu üslubu kendisinden sonra gelen şairleri de etkilemiştir. Behçet Necatigil, Ziya Osman Saba'nın 1954 yılında yaptığı bir konuşmasından

“Hemen hemen sadece kendi hayatımdan, evimden, mahallemden bahsetmişsem, demek ki başka evlere girmemiş, memleket gezmemiş, başka hayatlar tanıyamamışım. Yoksa başka insanlardan, kim bilir belki yalnız onlardan söz ederdim. Hatıralarımı, dediğiniz gibi, kendim tespit etmeseydim de bir başkası, mesela beni yakından tanıyan bir sanatçı yazsaydı, acaba ben, bir insan olarak sosyal endişe konusu olamaz mıydım? Her sanatçıyı olduğu gibi kabul etmek zorundayız. Ona bir sosyal fonksiyon teklif edemeyeceğimiz gibi, onu sosyal fonksiyonu yok diye de yeremeyiz. Yasak değilse, ben de kendi kendimi anlatmış olayım! İnsan insana benzer; bana benzeyen ve daha dünyaya gelip bir gün benzeyecekler, kendilerini bende bulacaklar çıkar”

sözlerini alıntılarken kendisini Ziya Osman'da bulanlardan birinin de her zaman kendisi olduğunu söyler (Necatigil, 2006, s. 130).

Şairin şiir kitabını da isimlendiren *Geçen Zaman* adlı metni, yine Ziya Osman'ın 1940'lı yılların başında yazdığı bir metindir ve sözü edilen kavramların hemen hepsini özlü bir şekilde birleştiren poetik karakterli bir şiir olarak okunabilir:

GEÇEN ZAMAN

Hiç olmazsa unutmamak isterdim!

Eski geceler, sevdiklerimle dolu odalar...

Yalnız bırakmayın beni hatıralar!

Az yanımda kal, çocukluğum,

Temiz yürekli, uysal çocukluğum...

Ah, ümit dolu gençliğim,

İlk şiirim, ilk arkadaşım, ilk sevgilim...

Doğduğum ev! Rahatlayacak içim, duysam

Bir tek kapının sesini.

Arıyorum aklımda bir ninni bestesini...

Böyle uzaklaşmayın benden, yaşadığım günler!

Güneş! Getir bir bayram sabahını.

Açılın, açılın tekrar

Çocuk dizimdeki yaralar.

Hepiniz benimsiniz:
 Mektebim, sınıflarım, oturduğum sıralar...
 Yalnız hatırlamak, hatırlamak istiyorum.
 Nerde kaldı sevgilim, seni ilk öptüğüm gün,
 Rengine doymadığım o sema,
 Ahengine kapıldığım ırmak,
 Bırakıp her şeyi nereye gidiyorum?
 Neler geçmişti aklımdan nedendi ağladığın, neydi güldüğün?
 Ah, nasıldı yaşamak? 1941 (Saba, 1974, s.7-8)

“Hiç olmazsa unutmamak isterdim” dizesiyle başlayan şiirde, öznenin bilinci tamamen geçmiştir. İçinde bulunduğu zamanla –metnin başlığından anlaşılacağı üzere- yalnızca onun geçiciliği üzerinden ilişki kuran söylem, çocukluk ve ilk gençlik dönemine ait bir dizi nostaljik göstergeyi peşi sıra sıralar. Daha önce örneklendirilen *Yaşamak Bundan Sonra* şiirinden hareketle, şiiri bir kurtarıcı olarak görmek istediğini bildiğimiz Ziya Osman, dış dünyanın gerçekliğinden şiir aracılığıyla geçmişe sığınmıştır. Böylelikle bir sanat dalı olarak şiir, geçen zamanın belleğe verdiği zarar karşısında hatırlayabilmenin bir aracı olarak görülür. Yine de özne, unutmaktan kaçamayacağını farkındadır. Şiiri melankolik bir havaya büründüren bu farkındalık, nostaljinin yaşama / hayatta kalma arzusuyla ilişki kurmasını sağlayan “Bırakıp her şeyi nereye gidiyorum?”, “Ah, nasıldı yaşamak?” gibi mısralarla geçen zaman karşısındaki çaresizliği de kabul eder.

SONUÇ

Ziya Osman’ın 1940’lı yıllarının başında yazmış olduğu öykü ve şiirlerinde, sosyal hayatında yaşadığı birtakım olumsuzlukların yansıması görülmektedir. Bireyin iç dünyasını yansıtan ve sade dille sürdürülen saf şiir anlayışıyla söylemini kuran şairin, dış dünyaya dair gerçeklerden ve olumsuzluklardan kaçarak kendi geçmişine sığınmak arzusu duyduğu belirgindir. Çocukluk, ev, mahalle, aile ortamı, arkadaşlık ve geçmişe ait nesnelere üzerinden somutlaştırılan bu duygu durumu, bir yönüyle ölüm korkusu-yaşama arzusu çatışmasına bağlanır. Ziya Osman’ın öykülerinde, özellikle dış dünyaya ait birtakım olgu ve nesnelere, mutlu olmayı denemek için başvurulabilecek değerler olduğu gösterilmiştir. Sözü edilen öykülerdeki bu çaba hemen her zaman başarısızlıkla sonuçlanır. Nostalji ve nostaljik değerlere bağlanmak, Ziya Osman’ın kurguladığı özneler için daima, geçici de olsa, daha isabetli bir mutluluk ölçütü olarak konumlandırılmıştır. Bu geçiciliğin farkında olan özne, yaptığı işten ya da kurduğu ilişkilerden vazgeçerek kendi dünyasına ve hatıralarına döner. Dolayısıyla nostaljik malzeme, yalnız bir hatırlama aracına dönüşür ve bu da şairin yazdığı diğer tüm metinlere sinen ortak ve kalıcı hüznün hâline –yani melankoliye- kaynaklık eder.

Ziya Osman’ın öykülerindeki nostaljik unsurlar, şiirlerindeki nazaran daha belirgindir. Bunda öykü türünün anlatma imkânlarının genişliğinin payı vardır; ancak denilebilir ki yazarın kurduğu öznelerin dış dünyayla bağlantı kurması, en azından mutlu olmak için bunu denemesi, özellikle öykülerinde karşılaşılan bir tavidir. Dolayısıyla Ziya Osman Saba’nın öykülerinde nostaljik tutumun daha ağır bastığı, nostaljiyi kuran tarihsel malzemenin –hatıraların- daha geniş yer bulduğu söylenebilir.

Şairin şiirlerinde ise durum biraz daha farklıdır. Şiirlerde de nostaljik unsurlara hemen her zaman yer verilir. Ancak tarihte kalan hiçbir değer yeniden yaşanamayacağı bilgisine sahip olan bilincin sürekli bunu kendisine hatırlatma gayreti, kendiliğinden ortaya çıkan bir melankoliyi meydana getirir. Ölüm karşısında duyulan çaresizlikle ilişkilendirilebilecek olan melankoli hâli, Ziya Osman'ın şiirleri için, nostaljiye göre öne çıkan bir unsurdur denilebilir.

Böylelikle şairin, özellikle 1940'lı yılların ilk yarısında kaleme aldığı metinleri, bireysel bir nostalji-melankoli gerilimi üstüne kurduğu; nostaljik tutumunu daha çok öyküleri üzerinden sergilerken, melankolik tutumunu şiirlere bıraktığı söylenebilir. Bu sebeple öyküleriyle tekrar kurduğu geçmiş zamanın özlemi, şiirleri ile hüznüne dönüşür. Bu metinler sayesinde anılara tutunarak mutlu olma gayreti gösterildiği gibi hayatın gerçekliği ve geçiciliğinin bilinci yüzünden duyulan acı da ifade edilir. Tarihsel bilgi ve kurgusal metinler bir arada okunduğunda, Türk edebiyatının önemli isimlerinden olan Ziya Osman'ın kendi hayatının gerçekliğini edebî metne yansıtma konusunda cömert bir tavır sergilediği söylenmelidir.

KAYNAKÇA

- Bauman, Zygmunt (2012). *Ölümlülük, Ölümsüzlük ve Diğer Hayat Stratejileri* (Çev. Nurgül Demirdöven). İstanbul: Ayrıntı Yay.
- Berger, John (1995). *Görme Biçimleri* (Çev. Yurdanur Salman). İstanbul: Metis Yay.
- Boym, Svetlana (2009). *Nostaljinin Geleceği* (Çev. Ferit Burak Aydar). İstanbul: Metis Yay.
- Cassin, Barbara (2018). *Nostalji: İnsan Ne Zaman Evindedir? Odysseus, Aeneas, Arendt* (Çev. Seçil Kıvrak). İstanbul: Kolektif Kitap.
- Doğan, Mehmet Can (2018). *Modern Türk Şiiri - Olgular, Eğilimler, Akımlar*. İstanbul: YKY.
- Ediboğlu, Baki Süha (1944). *Türk Şiirinden Örnekler 1920-1944*. Ankara: Berkalp Kitabevi.
- Freud, Sigmund (2015). *Yas ve Melankoli* (Çev. Aslı Emirsoy). İstanbul: Telos Yay.
- Frolov, Ivan (1991). *Felsefe Sözlüğü* (Çev. Yurdanur Salman). İstanbul: Cem Yay.
- Kırcı, Mustafa (1991). *Ziya Osman Saba (Hayatı-Eserleri-Sanatı)*, Yayınlanmış Doktora Tezi. Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü,
- Necatigil, Behçet (2006). *Düzyazılar 1*. İstanbul: YKY.
- Saba, Ziya Osman (1974). *Geçen Zaman - Nefes Almak* (4. Baskı). İstanbul: Varlık Yay.
- Saba, Ziya Osman (2014). *Mesut İnsanlar Fotoğrafhanesi* (1. Baskı). İstanbul: Can Yay.
- Sağlık, Şaban (2008). "Öyküde Melankoli ve Melodramın Sınırları ve Klişeleri". *Hece Öykü* 30: 69-77.
- Tanpınar, Ahmet Hamdi (1976). *Bütün Şiirleri*. İstanbul: Dergâh Yay.
- Tarancı, Cahit Sıtkı (1957). *Ziya'ya Mektuplar*. İstanbul: Varlık Yay.
- Tarancı, Cahit Sıtkı (2020). *Otuz Beş Yaş / Bütün Şiirleri*. İstanbul: Can Yay.
- Tevfik Fikret, (2005). *Rübâb-ı Şikeste* (Haz. Abdullah Uçman-Hasan Akay). İstanbul: Çağrı Yay.

BATI

EDEBİYATINDA AKIMLAR

editör
OKTAY YİVLİ

HATİCE FIRAT
YASEMİN MUMCU
OKTAY YİVLİ
OĞUZHAN KARABURGU
BERNA AKYÜZ SİZGEN
NİLÜFER İLHAN

ÜMMÜHAN TOPÇU
SEFA YÜCE
HANİFİ ASLAN
METİN AKYÜZ
MEHMET SÜMER
YAKUP ÖZTÜRK

Prof. Dr. Önder Göçgün

TİYATRO DENEN HAYAT SAHNESİ

PROF. DR. ÖNDER GÖÇGÜN

Türk Tasavvuf Şiiri

AÇIKLAMALI VE YORUMLU ÖRNEKLERLE

MODERN TÜRK EDEBİYATI

editör
OKTAY YİVLİ

MUHARREM DAYANÇ
OKTAY YİVLİ
MACİT BALIK
MAHMUT BABACAN
SEVİM ŞERMET

YASEMİN MUMCU
BEDİA KOÇAKOĞLU
NİLÜFER İLHAN
MAKSUT YİĞİTBAŞ
SELAMİ ALAN

